

gezondheid



De cursisten kijken door hun microscopen naar mestmonsters van hun eigen schapen. Op geplastificeerde kaarten zien ze voorbeelden van wormeieren.

## Cursus leert schapenhouders wormeitjes herkennen

# Turen door de microscoop

Het Productschap Vee en Vlees is begonnen met een opmerkelijk project: vier dierenartsen leren schapenhouders mest te onderzoeken op wormeitjes. Doel is bewuster omgaan met wormmiddelen. Dat is hard nodig door de sterk toenemende resistentie. Het Schaap bezocht een van de cursusavonden.

Ondanks dat de meesten moeite hebben om de naam uit te spreken, roept de een na de ander toch “Nematodirus battus.” Turend door hun recent aangeschafte microscopen zien de schapenhouders ovale donkere stippen. Enthousiast zijn ze. Maar als dierenarts Reinard Everts ook door die microscopen heeft gekeken, blijkt het niet om Nematodirus battus te gaan, maar om Strongylus: eitjes van de Haemonchus, de Teladorsagia of de Trychostrongylus.

Het enthousiasme wordt iets minder en maakt plaats voor vragende gezichten. Want hoe kun je nou het verschil tussen Nematodirus en Strongylus zien? Het blijkt in het formaat te zitten. De Nematodirus is veel en veel groter. Bovendien komt die veel minder vaak voor dan de groep Strongylus-eitjes.

Het is de tweede cursusavond op het bedrijf van Texelaarfokkers Eddie en Riekie Kasperink in het Gelderse Oldebroek. Twaalf schapenhouders hebben voor het

eerst meegebrachte mest van hun schapen onderzocht volgens de zogeheten McMaster-methode. Vorige keer hebben ze de bezinkingsmethode geleerd, maar die toont alleen aan of er een wormbesmetting is. McMaster gaat verder en blijkt net zo handig.

### NIEUWE STELREGEL

De avond is begonnen met een rondje ervaringen van de afgelopen weken. De reacties variëren van “niks gedaan” tot



Het afmeten van precies 56 ml flotatievloeistof. Deze verzadigde zoutoplossing is makkelijk zelf te maken. Vier gram mest wordt erin opgelost.

belangrijk attribuut: het telkamertje. Het is een kunststof plaatje van pakweg 1,5 bij 7 centimeter met twee vakjes waarin uiteindelijk de wormeitjes worden geteld.

#### KAART MET VOORBEELDEN

De ruimte vult zich met de geur van schapenmest als iedereen de meegebrachte zakjes opent. Met spatels wegen de cursisten exact vier gram mest af, mengen dat met 56 milliliter verzadigde zoutoplossing en gieten het mengsel over en weer van het ene bekertje naar het andere. Daarna zuigen ze met het pipet een druppel uit het mengsel en brengen dat in een van de twee vakjes van de telkamer. Vervolgens begint het grote turen en vergelijken met de geplastificeerde kaart met voorbeelden die iedere cursist heeft.



Vier gram mest nauwkeurig afwegen. Om een indruk te krijgen: twee keutels wegen ongeveer een gram.

Het valt ze niet mee om de wormeieren te herkennen. Dat is niet vreemd. Ze zien de eitjes voor het eerst. Everts adviseert daarom thuis vaak te oefenen. "Dan leer je het vanzelf." Ze staan er niet alleen voor. Belangrijk onderdeel van deze cursus is dat de schapenhouders zes keer hun mestmonsters mogen laten screenen >>

"heel secuur gecontroleerd." Vervolgens geeft Everts uitleg over het nieuwe ontwormen. Centraal staat omweiden als preventie, met de stelregel 'twee tot drie weken en twee tot drie maanden'. 's Zomers mogen de dieren maximaal twee weken in dezelfde wei blijven, in voor- en najaar maximaal drie. En in voor- en najaar mogen de schapen niet eerder dan na twee maanden terugkomen op een perceel, 's zomers niet eerder dan na drie maanden. Er zitten kleine mitsen en maren aan, maar het is een nieuwe gulden regel.

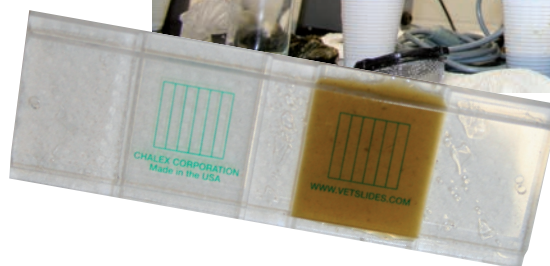
Voor het ontwormen is nog maar één standaardmoment: in het voorjaar de oaien behandelen tegen *Haemonchus* twee tot drie dagen voor ze met hun lammeren van stal naar wei gaan. Verder zijn er geen vaste behandelmomenten meer, zo houdt Everts zijn gehoor voor.

Na de theorie legt Everts uit hoe de McMaster-methode werkt en gaan de schapenhouders ermee aan de slag. Ze pakken hun plastic boxen erbij. Op tafel komen

microscopen, theezeeftjes, weegschaaltjes, houten spatels, pipetjes, een 60cc-spuit, plastic koffiebekertjes en een



Een druppel van het mengsel moet zonder luchtbelletjes in een kamer van het telraam. Dat gebeurt met een pipet. Daarna wordt de tweede gevuld.





In het begin valt het niet mee om de verschillende wormeieren te herkennen. De cursisten helpen elkaar daarmee.

## Bewust ontwormen

- Gebruik omweiden als basis van wormbestrijding.
- Een lichte besmetting is niet erg. De schapen bouwen er weerstand mee op.
- Een wei wormvrij maken door te maaien werkt alleen enigszins bij de eerste snede. Daarna amper meer.
- Altijd eerst mest onderzoeken en dan pas besluiten of er moet worden behandeld. Nooit 'blind' ontwormen.
- Baseer de dosering op het zwaarste dier van het koppel. voorkom onderdosering.
- Reinig en controleer het drenchpistool regelmatig.
- Behandel niet alle ooiën of lammeren; dat remt de resistentieontwikkeling bij wormen af. Kies twee tot vijf procent van het koppel uit en markeer die dieren met een stip. Ontworm daarna de rest van het koppel. Kies bewust voor fitte dieren die niet worden behandeld. Die kunnen een stootje hebben.
- Controleer met mestonderzoek twee weken na behandeling of het ontwormen effectief is geweest.
- Nieuw aangevoerde dieren minimaal een maand in quarantaine houden en ze in het begin behandelen met moxidectine (Cydectin) en levamisole (Endex, Levacide, Levacol of Levamisol). Van beide middelen de volledige dosering geven. Twee weken later mest onderzoeken. Zijn er dan nog wormeitjes, behandel dan met Zolvix. Mest van quarantainedieren een jaar lang apart houden en niet op het land brengen.
- Fokken op weerstand kan door foklijnen die altijd hoge EPG's hebben, op te ruimen.

door de Faculteit Diergeneeskunde in Utrecht. Dan blijkt of hun analyse klopte. "Doe dat vooral", benadrukt Everts. "Het kost je niks."

### EITJES TELLEN

Als de deelnemers de wormeitjes hebben benoemd, moeten ze gaan tellen. Dat is een belangrijk onderdeel van de McMaster-methode. De kamers op het telraampje hebben rasters van smalle stroken. Binnen elke strook worden de eitjes geteld. Het totaal van beide kamers maal vijftig geeft het belangrijke EPG: eitjes per gram. Komt die voor de Strongylus-soorten boven de vijfhonderd, dan moeten de schapen worden ontwormd. Voor de *Nematodirus battus* is dat al bij honderd EPG, als de schapen er ook echt ziek van zijn. Daarom valt het uiteindelijk mee dat de meeste cursisten die *Strongylus* aanzagen voor *Nematodirus*. <<



Dierenarts Reinard Everts controleert of de cursist het goed heeft gezien.